

Liikenne ja viestintäministeriö

Viite: VN/15021/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Kuuloliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 § muuttamisesta

Kuuloliitto on huolissaan siitä, että kuulovammaisten henkilöiden perusoikeuksien toteutumisen varmistaminen on unohtunut lakiuudistusprosessin aikana. Uudistuksessa, sen luonteesta ja taustalla olevasta valituksesta johtuen, korostuu elinkeinovapauden turvaaminen ja elinkeinon harjoittamiseen liittyvät kysymykset. Kuuloliitto esittää, että pykälään liittyvien muutoksien jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon se, että Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta. Suomen tulee varmistaa, että kuulovammaisilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tietoa ja sopimuksen pykälän 21 mukaisesti vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lisäksi sopimuksen pykälä 30 mukaan Suomen tulee varmistaa, että vammaiset, kuten kuulovammaiset, saavat käyttöönsä kulttuuriaineistoa saavutettavassa muodossa ja voivat seurata televisio-ohjelmia, elokuvia, teatteria ja muuta kulttuuri toimintaa saavutettavassa muodossa. Myös Suomen perustuslain 10§ korostaa sananvapautta ja ihmisten oikeutta ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Kuuloliitto näkee, että Yle-lakiin ehdotettu pykälän muutos uhkaa kuulovammaisten henkilöiden tiedonsaantimahdollisuuksia ja mahdollisuutta saada käyttöön aineistoa saavutettavassa muodossa.

Kuuloliitto muistuttaa, että eri-asteisesti huonokuuloisia henkilöitä Suomessa on noin 800 000. Kuulokojeen käyttäjiä on 100 000 ja sisäkorvaistutteen käyttäjiä on 2000 henkilöä. Kuulovamma aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia puheesta selvän saamiseen ja sanojen erottamiseen. Sen tähden kuulovammaiset tarvitsevat puheen ohella kirjallista, tekstimuotoista materiaalia. Vain näin varmistetaan kuulovammaisten henkilöiden tiedonsaanti yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Kuuloliitto korostaa, että jatkossakin on varmistettava Ylen mahdollisuus tuottaa saavutettavuusvelvoitteet täyttäviä palveluja kuulovammaisille mediankäyttäjille:

"Yhtiön tehtävänä on tuoda monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkisen palvelun sisältöpalveluja tulee tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti."

Kuuloliitto haluaa konkretisoida, mitä tarkoittaa julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmiston tuominen kuulovammaisille yhtäläisin ehdoin. Kuulovammaiset mediakäyttäjät ovat lähtökohtaisesti riippuvaisia tekstisisältöisestä verkkosisällöstä ja tekstipohjainen sisältö on ainoa kuulovammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistava tapa tuottaa sisältöä ja tietoa. Poikkeuksellinen korona-vuosi on korostanut tiedonsaannin saavutettavuuden tärkeyttä. Poikkeustilanteessa kuulovammaiset eivät ole riittävästi saaneet tietoa saavutettavassa muodossa ja se on uhannut

heidän pärjäämistään ja tuonut epäselvyyttä siitä, miten pitää toimia. Vaikka YLE on kehittänyt suoratekstitystään, ei YLE vielä pysty täysin suoratekstittämään kuin vain pienen osan suorasta ohjelmistostaan. Syyt tähän ovat pääosin teknisluonteisia. Nykyarvion mukaan kaikkien suorien tv-ohjelmien täysimääräiseen tekstittämiseen ei päästä teknisistä syistä Ylen puolelta vielä 3-5 vuoteen. Kuuloliitto tunnistaa sen, että Yle on edistänyt saavutettavuutta suoratekstittämällä kotimaisia ohjelmia, jotka ovat nähtävissä televisiossa ja tilausohjelmalvelu Yle Areenassa.

Näin ollen edelleen osa suorista yhteiskunnallisista tv-ohjelmista jää ilman suoratekstitystä, jonka johdosta kuulovammaiset katsojat tarvitsevat asiaa koskevaa tekstipohjaista verkkosisältöä. Kuulovammaiset henkilöt tarvitsevat tekstipohjaista journalistista sisältöä, jotta heidän perus- ja ihmisoikeudet tosiasiallisesti toteutuvat. Tekstipohjainen verkkosisältö on kuulovammaisille välttämätön ja perusoikeuksien toteutumista varmistava tapa saada tv:stä kuvana ja äänenä tuotettu informaatio tekstityksen puuttuessa.

Kuuloliitto on erittäin huolissaan siitä, että nyt ehdotuksena oleva lakiluonnos johtaisi siihen, että Ylen oikeus julkaista tekstimuotoista journalismia rajoitettaisiin merkittävästi ja tavalla, joka vaarantaa kuulovammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Lausuttavana oleva hallituksen esitys on kuulovammaisten mediakäyttäjien tiedonsaannin oikeuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallinen. Jos Ylen tekstisisältöjä tai sen saatavuutta vähennetään, niin samalla kavennetaan kuulovammaisten perusoikeuksia ja sananvapautta tiedonsaantiin ja sitä kautta heidän mahdollisuuksiaan muodostaa mielipiteensä. Tekstimuotoinen uutistarjonta ja verkkosisältö lisää uutisten saavutettavuutta erityisesti kuulovammaisille mediankäyttäjille ja lukijoille.

Kuuloliitto vaatii:

- Lain jatkovalmistelussa selvitetään yksityiskohtaisesti lainmuutoksen vaikutukset kuulovammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Suomi on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen, jonka perusteella sen tehtävänä on varmistaa vammaisten, kuten kuulovammaisten, tiedonsaanti yhdenvertaisesti muiden kanssa.
- Lakiehdotuksen jatkotyöstössä varmistetaan se, että kuulovammaisilla on jatkossakin mahdollisuus saada monipuolisesti tekstimuotoista verkkosisältöä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kuuloliitto näkee, että lain pykälän perusteluihin kirjatut poikkeukset vaatimuksesta linkittää tekstimuotoinen sisältö liikkuvaan kuvaan ja ääneen on perusteltu. Varsinkin poikkeuskohdat 1 ja 2 tekstimuotoisista uutisisällöistä ovat välttämättömiä kuulovammaisten tiedonsaannin turvaamisen kannalta.

Sanna Kajanan
toiminnanjohtaja
Kuuloliitto ry

Lisätietoja:

Sami Virtanen
erityisasiantuntija
Kuuloliitto ry

s-posti: sami.virtanen@kuuloliitto.fi